

הקדמה ללימוד הקבלה

הקדמות המהרח"ו זיע"א

(הנדפסות בריש סה"ק עץ חיים)

הקדמה זאת היא הקדמה עיקרית לכל חכמת הקבלה. אמנם אין בה דברי קבלה ממש, אך מבוארים בה יסודות רבים וחשובים. ונבאר מתוכה כמה גרגרים, וישמע חכם ויוסף לקח.

הנה הקדמה זו כתבה רח"ו לאחר פטירת רבו האריז"ל בשנת ה' אלפים של"ב. שהיתה נפשו עגומה עליו על שלא זכו לביאת המשיח, וכדאי' בעמק המלך, שאלמלי היה האר"י ז"ל חי עוד ג' שנים עד שנת של"ה היתה באה הגאולה, כפי המרומוז בפסוקי סוף ספר דניאל ששנת של"ה היא עת ביאת המשיח, לפי שכל ענין חכמת הקבלה הוא להביא המשיח והגאולה.

ואי' בספר הגלגולים כי סיבת הסתלקותו של רבינו האריז"ל היתה מפני המחלוקת שהיתה בין התלמידים, ואילו לא היתה מחלוקת ביניהם היה ניצול מכל הקטרוגים שהיו עליו, שבכח האחדות להציל מכל זה. וכתב הקדמה זאת, הנקראת הקדמת מהרח"ו לשער ההקדמות, שהיא הקדמה לכל חכמת הקבלה, לעורר בעיקר על ענין השלום שהוא עיקר האור של פנימיות התורה, בסוד היחוד וסוד האחדות, וכפי שיתבאר.

אמר הצעיר מעיר. הדל באלפי חיים ויטאל בן לא"א הרב יוסף ויטאל זלה"ה בהיותי בן שלשים לכח תשש כחי ישבתי משתומם. ומחשבותי תמהים. כי עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו. רפואה לא עלתה למחלתינו. אין מזור לבשרנו. ולא עלתה ארוכה למכתינו לחרבן בית מקדשינו. הנחרב זה היום אלף ות"ק וד' שנים אוי לנו כי פנה היום יום אחד של הקב"ה שהוא אלף שנים וגם נטו צללי ערב שהם ת"ק וד' שנים יותר מחצי היום הב'. וכלו כל הקצין ועדיין בן דוד לא בא. ונודע את אשר ארז"ל כל דור שלא נבנה בה"מ בימיו כאלו נחרב בימיו. ואתנה את פני לחקור ולדעת מה זה וע"מ נתארך קיצינו וגלותינו. ומדוע לא בא

בן ישי. ומצאתי און לי ואנינה בקרבי ולבי דוי. ממאמר א' הובא בס' התיקונים תיקון ל' דף ע"ז ע"ב. וז"ל, תנינא כתב ורוח אלקים מרחפת וגו' מאי ורוח אלא בודאי בזמנא דשכינתא נחתת בגלותא האי רוח נשיב על אינון דמתעסקי באורייתא בגין שכינתא דאשתכחת בינייהו והאי רוח אתעביד קלא וימא הכי אינון דמיכין דשינתא בחוריהון סתימין עינין אטימי לבא קומו ואתערו לגבי שכינתא דאית לכוון לבא בלא סכלתנו למינדע ביה ואיהו ביניכו ודא דמלה קול אמר קרא כגון קרא נא היש עונך וגו' והיא אומרה מה אקרא כל הבשר חציר. כלל אינון כבעירה דאכלי חציר. וכל חסדו כציץ השדה חסד דעבדי לגרמייהו הוא דעבדי. היינו שרצון השכינה הק' שנתעורר לגבה, וכאשר אנו עושים הכל שלא לשמה הרי אנו כבהמות האוכלים חציר, ואין אנו קשורים עם השכינה הקדושה.

ובההוא זמנא מ"כ ויזכור כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב דא איהו רוחו של משיח. ווי לון מאן דגרמי דיוזיל ליה מן עלמא. ולא יתוב לעלמא דאילין אינון דעבדי לאורייתא יבשה ולא בעאן לאשתדלא בחכמת הקבלה וגרמין דאסתלק נביעו דחכמה דאיהו יו"ד מינה ואשתארת בי"ת יבשה ווי לון דגרמי עניותא וחרבא ובזה והרג ואבדן בעלמא. והאי רוח דאסתלק דאיהו רוחו של משיח כמה דאתמר ואיהו רוח חו"ב. רוח עצה וגבורה. רוח דעת ויראת ה'. אלו שאין לומדים חכמת הקבלה גורמים שכל התורה נשארת יבשה, ומזה באים כל החורבנות שבעולם. ויש להבין הביאור בזה, והלא לימוד נגלות התורה לא דבר ריק הוא, אדרבה דבר עצום גדול ונורא הוא, וכיצד אמר שגורם עניות וחורבן וכו', ובסמוך מבאר רח"ו כמה נקודות בזה.

פיקודא תנינא ויאמר אלקים יהי אור. ובג"ד אמר הקב"ה השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ כו' דאיהו רחימו בלא פרס ולא ע"מ לקבל פרס. ויראה ואהבה ע"מ לק"פ איהי שפחה ותחת שלש רגזה ארץ וגו'. תחת עבד כי ימלוך ושפחה כי תירש גבירתה עכ"ל.

והנה מ"ש בתחילת דבריו ואפי' כל אינון דמשתדלי באורייתא כל חסד דעבדי לגרמייהו וכו' עם היות שפשטו מבואר ובפרט בזמנינו זה בעו"ה אשר התורה נעשית קרדום לחתוך בה אצל קצת בעלי תורה אשר עסקם בתורה ע"מ לק"פ והספקות יתירות וגם להיותם מכלל ראשי ישיבות. ודיני סנהדראות להיות שמם וריחם נודף בכל הארץ ודומים במעשיהם לאנשי דור הפלגה הבונים מגדל וראשו בשמים ועיקר סיבת מעשיהם היא מ"ש אח"כ ונעשה לנו שם. ככתוב בס' הזוהר בפרשת בראשית דף כ"ה ע"ב וז"ל על פסוק אלה תולדות השמים והארץ. שחמשה מינים יש בערב רב ומן הג' מינים מהם הוא הנקרא כת גבורים דעלייהו

אתמר המה הגבורים אשר מעולם אנשי השם ואינון מסטרא דאילין דאיתמר בהון הבה נבנה לנו עיר ומגדל וגו' ונעשה לנו שם בבנין בתי כנסיות וב"מ ושיון בהון ס"ת ועטרה על רישיה ולא לשמה אלא למעבד לון וכו' והנה על הכת הזאת אמרו בגמרא כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו ולא יצא לאויר העולם. ויש להבין, דכבר הקשו בתום' (פסחים נ ע"ב) דאי' לעולם ילמוד אדם תורה וכו' שמתוך שלא לשמה בא לשמה (שם), ותירצו דמה שנאמר כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא (ברכות יז) הוא כשלומד ע"מ לקנטר, אבל לא מצינו חומר גדול כזה בלומד שלא לשמה גרידא. אלא שבכאן מגלה לנו רח"ו ז"ל עיקר עמוק מאוד, שהפגם של הקינטור והלימוד שלא לשמה בשורשו הוא פגם של שנאת חנם.

ושמעתי ביאור נפלא לדברים אלו ממו"ר הרב ר' משה ש"ץ שליט"א דיסוד עמוק נתגלה לנו כאן, ונבארו בס"ד. ראשית דבר צריכין לידע שישנו חילוק יסודי בין לימוד נגלות התורה ובין לימוד פנימיות התורה, דנגלות התורה הם חלק הבינה שבתורה, ופנימיות התורה היא חלק החכמה שבתורה. ופרושו של דבר הוא שבנגלות התורה עיקר הלימוד הוא לברר כל שיטה לחוד, כגון מה היא שיטת אב"י ומה היא שיטת רבא, ולברר כמי החלכה, וכד'. וזו בחי' הבינה שבתורה, המבארת בבחירות כל פרט ושיטה שבתורה בנפרד.

והנה מטבע האדם להמשך אחר שנאת חנם היינו שאם יש לחבירו שיטה אחרת משלו, קשה עליו מאוד לקבל שאחרים נחלקים על דבריו וסברותיו, ומגיע ח"ו לשנאת חנם. אך היודע האמת, שהשי"ת ברא דעות שונות זו מזו, ומה שנמצאים אחרים הסוברים באופן אחר ממנו, הוא בציווי השי"ת, הנקרא חכם הרזים ע"ש שברא לכל אחד ואחד דעה שונה משל חבירו, ויודע מה בדעתו של כל אחד ואחד. וע"י שהאדם יודע זאת, מבין שאין לבוא לשנאת חנם, לשנוא בעל דעה שאינה כמונו.

וכן ביאר ר' יהונתן אייבשיץ למתני' דכל מחלוקת שהיא לש"ש סופה להתקיים ושאינה לש"ש אין סופה להתקיים. דמחלוקת לש"ש הינה מחלוקת בדעות, ומחלוקת שלא לש"ש הינה מחמת שדעתו שונה משל חבירו לא יוכל לסבול מציאותו של חבירו, ונעשה שונא לו. וזהו שחורבן בית שני היה מחמת שנאת חנם (יומא ט ע"ב) שהוא שורש השלא לשמה כנ"ל. וזה ענין "ונעשה לנו שם" (בראשית יא) שמרגיש את נקודת העצמי שלו ורוצה להתכבד על חבירו ולהראות כוחו וגבורתו איך שהוא חזק וגדול מחבירו, ע"ד אותם אנשי השם שהיו רוצים להתגבר זה על זה.

ולעומת זאת פנימיות התורה היא ענין של לשמה, כי חכמה זאת מיוסדת על חכמת הפרצוף. היינו, שפנימיות התורה מגלה איך שכל מדרגה וכל בחינה היא חלק מפרצוף שלם יחד עם שאר המדרגות. היינו שאלו המתירים הם מבחי' הימין, והאוסרים

מבחי' השמאל וכו', וכל אלו המדרגות יחדיו בונים פרצוף אחד שלם. באופן שזה ימין וזה שמאל, זה בחסד וזה בגבורה, זהו ז"א וזהו נוק', וכולם יחדיו הינם עולם אצילות אחד.

וכשנבא להבנה זאת ולשכל רוחני זה, נפטר משנאת חנם. כי יודע שמה שסוברים אלו שלא כאלו הוא מחמת שזה שורשו מעולם אחד וזה שורשו מעולם אחר, והכל הוא התגלות השי"ת המתגלה בכל אלו הדרכים בכל נפש ונפש, ועי"ז נעשה תיקון הבריאה. משא"כ כאשר עוסק להבין כל שיטה בפני עצמה איך שהיא שלא כשיטה האחרת, ושההלכה כשיטה זו ולא כזו, עי"ז אחוז בסוד הבינה. ואמנם ודאי שצריך שיהיה לו חלק בסוד הבינה וחלק בסוד החכמה, אלא שצריך שיהיה זה בסוד היחוד בדרך פנימיות התורה המראה כי אלו ואלו דא"ת, ושגם שיטה זו שאינה להלכה אף היא שכל אלו, ושהשי"ת נמצא בכל הבחי' בין בימין ובין בשמאל, בין בחסד ובין בגבורה, אלא שלהלכה יש לנהוג ע"פ כללי הפוסקים שבכל דבר.

ומבאר רח"ו, כי האור של פנימיות התורה שהוא בסוד האחדות וסוד היחוד, בחי' לשמה והמחשבה שהכל אלוקות הוא, היפך מענין הערב רב האומרים שהכל פירוד וחושבים אך מעצמם באופן דשלא לשמה. ואדרבה מזה נגרם כל ענין אריכות הגלות, ואף סיבת פטירת רבינו האר"י היתה מחמת המחלוקת, כמבואר לעיל. ולכן את דרושי א"ק שבראש הספר, גילה ר' האר"י בסוף ימיו, מחמת שחפץ היה להמשיך אור זה של א"ק שהוא העולם הכולל והמאוחד ביותר, הכולל כל הבחינות, שע"י אור האחדות הזה אפשר למשיך את אור הגאולה ולעורר את ביאת המשיח. ואכן כמעט המשיך הגאולה, וכנ"ל בשם עמק המלך שאילו היה חי עוד ג' שנים היה מצליח להביא את הגאולה. אלא שלא זכינו לכך, ונסתלק מקודם לכן, והכל מפני המחלוקת.

וע"כ כתב רח"ו בהקדמה הנדפסת אח"כ, כי הרוצה להכנס לפנימיות התורה צריך הזהרת סור מרע ועשה טוב ובקש שלום, וזהו עיקר בקשת השלום להיות רודף שלום במאוד, ואי אפשר כלל להגיע לפנימיות התורה בלא בקשת השלום. ואלו המבקשים פירוד ח"ו, שלא זכו עדיין לסוד זה שעיקר רצון השי"ת הוא לעסוק באחדות וביחוד, אפילו ילמדו פנימיות התורה וכל חכמת הקבלה, לא ישיגו כי אם החיצוניות בסוד הבינה. כי חכמה זאת שהיא בעצם חלק הסוד שבתורה והיא אור אלוקי (ואור בנ"י רז), תלויה בסוד היחוד. ומי שאין לו מידה זו של בקשת השלום והאחדות, גם לימודו בחכמת הקבלה בהכרח יהיה באופן של פירוד ובאופן של שלא לשמה, וממילא לא יזכה להבנה נכונה בחכמת הקבלה, ולא יגיע ולא ישיג מאומה מאור פנימיות התורה.

ואמנם האנשים האלה מראים תומה וענוה באמנם כי כל עסקם בתורה הוא לשמה. שישנם הלומדים שלא לשמה אלא לשם כבוד, ואף כדי להראות גדולתם ולצער לאחרים, ואין כלל בכוונתם להתאחד עם כלל נשמות ישראל עם כל אחד ואחד

מישראל ולהיות עמהם בבחי' נפש א', ומראים תומתם וענותם כביכול, ושהלימוד שלהם הוא כביכול לשמה.

והנה החכם הגדול התנא ר"מ ע"ה העיד עליהם שלא כך הוא באומרו לשון כללות כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו' ומגלים לו רזי תורה ונעשה כנהר שאינו פוסק והולך וכמעין המתגבר מאליו בלתי הצטרכו לטרוח ולעיין בה ולהוציא טיפין טיפין של מימי התורה מן הסלע הנה זה יורה שאינו עוסק בתורה לשמה כהלכתה. ומי זה האיש אשר לא יזלו עיניו דמעות בראותו המשנה הזאת ורואה חסרונו ופחיתותו וכו'. בזה"ק אי' שענין הכאת הסלע הוא הוצאת התורה"ק טיפין טיפין. דהיינו שמפני חטאינו נגרם לנו שאין אנו זוכים להבנת ענין קמן שבתורה אלא ע"י יגיעות רבות מאוד, ובאופן קשה מאוד. ומגלה לנו התנא הק' ר"מ, שאילו זכינו למדרגת תורה לשמה, היינו באים להמשכת בחינת נביעו דחכמתא, שאז נפתחים שערי התורה וזוכים להיות כמעין המתגבר.

והנה כל אדם שלא זכה לזה, ודאי הוא מחמת שאין לומד תורה"ק לשמה כראוי. ובה יבדוק כל אדם את עצמו, אם הגיע למדרגה כזו שנפתחים לפניו אורות התורה בכל מקום כמעין המתגבר, וזוכה להשגות גדולות ורבות, וא"כ נראה שזכה למדרגת תורה לשמה. אך כ"ז שלא הגיע לזה, א"כ ודאי יש לו ניצוצות של ערב רב, ומחשבת פיגול של שלא לשמה ושל כבוד, בבחי' ונעשה לנו שם. ואין כל המדובר לעיל ביחידים בלבד הלומדים שלא לשמה, אלא כל אדם שייך בזה, מלבד הצדיקים המובהרים. ולכן קשה לנו מאוד להשיג אורות פנימיות התורה.

ולכן מגלה לנו רח"ו, שמי שרוצה להשיג אור פנימיות התורה, וללכת בדרך הנכונה בעבודת הש"י, ולהכלל בו ית' באמת, עליו לעסוק בראשונה בענין היחוד והאחדות, ולכוין לש"ש ולכבודו ית', לשמה, ואז יזכה לברכה הנזכרת בדברי התנא ר"מ. ועוד עיין באריכות בתוך ההקדמה בדברי מהרח"ו בענין תורה לשמה. עיי"ש.

ואמנם אל יאמר אדם אלכה לי ואעסוק בחכמת הקבלה מקודם שיעסוק בתורה במשנה ובתלמוד כי כבר אמרו רז"ל אל יכנס אדם לפרדס אא"כ מלא כריסו בבשר ויין וכו'. שודאי הוא שחייב לתלמוד גם פשטי התורה וגם ההלכות, ובלא זה א"א לעסוק בחכמת הקבלה.

וכמה שיטות בדבר כמה צריך ליתן מזמנו ללימוד הנגלה והנסתר. דאי' בגמ' (קידושין ל ע"א) לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד, ונחלקו כיצד נחשב לימוד הקבלה. לדעת בעל התניא נכלל בשליש במקרא, ולכן ס"ל דבימות החול מותר ללמוד קבלה שליש מזמנו. ולדעת הרש"ש, נכלל בשליש בתלמוד. ויש שיטות רבות

אחרות בזה, זה מרבה וזה ממעט, מ"מ לכו"ע צריך ללמוד אף נגלות התורה בכל יום. ובהמשך דבריו מאריך הרח"ו עוד בזה.

ונחזור לענין הראשון כי אין ספק שדברים אלו לא יובנו בעיון אנושי חומריים אלא בקבלה מפה אל פה או מפי אליהו ז"ל או מפי הנשמות המתגלים בכל דור ודור אל הראוים להם וכו'. שאין פנימיות התורה נגלית אלא ע"י סיוע משמים, ואין דורשים אלא ליחידי סגולה.

והנה אין בכל דור ודור שלא נמצאו בו אנשים יחידי סגולה ששרתה עליהם רוח"ק והיה אליהו הנביא ז"ל נגלה עליהם ומלמד אותם סתרי החכמה הזאת וכמו שנמצא כתוב בספרי המקובלים גם בעל ספר הרקנטי כתב בפר' נשא בפ' ברכת כהנים וז"ל והפי' הא' הוא דעת החסיד רבינו יצחק ׳ן הרב ז"ל שהיה ג' לאליהו ז"ל כי נגלה להראב"ד ולמד לו חכמת הקבלה והוא מסרה להראב"ד בנו וגם נגלה לו והוא מסרה לבנו הר' יצחק סגי נהור שלא ראה מעולם וגם לו נגלה והוא מסרה לשני תלמידיו הא' ר' עזרא שפי' שיר השירים, והב' ר' עזריאל ואחריהם נמשכה להרמב"ן ז"ל והראב"ד עצמו בספר השגותיו להרמב"ם ז"ל הלכות לולב פ"ח גבי דין ההדס שנקטם ראשו כשר השיג עליו הראב"ד ז"ל וכתב ז"ל א"א כבר הופיע רוח"ק בבית מדרשנו מכמה שנים והעלינו שהוא פסול וכו' גם בה' בית הבחירה בפ' ששי במ"ש הרמב"ם שהנכנס למקדש בזמנה"ז חייב כרת השיג עליו וכתב א"א וכך נגלה לי מסוד ה' ליריאו עכ"ל.

ובהמשך דבריו מביא גדולת רבינו האריז"ל, ושוכה שנגלה אליו אליהו ז"ל תמיד ומדבר עמו פה אל פה ולמדו זאת החכמה. עיי"ש.

והנה מלבד החקירות והנסיונות והמופתים אשר ראינו בעינינו מן הרב הנזכר זלה"ה הנה הדרושים והדברים עצמם אשר בחבורי זה יעידון יגידון וכל רואיהם יכירום כי דברי עמוקים ונפלאים כאלה אין יכולת בשכל אנושי לחברא אם לא בכח השפעת רוח"ק ע"י אליהו ז"ל. ידוע הוא כי כתבי האריז"ל הם חכמה ששורשה מפי אליהו ז"ל. וכן האריך בעל התניא באגרתו כי שיטת רוב המקובלים והבעש"ט הק' שכל מילה וכל חידוש בכתבי האריז"ל כולם מפי אליהו ז"ל. ואמנם ידוע כי האריז"ל התעמק והתייגע בזוה"ק ובכל הספרים עד שהגיע לכל דבר, מ"מ היה צריך קבלה מאליהו הנביא על כל דבר אם אכן כיון אל האמת, ואם לא השיג האמת היה חייב להעמיק עוד ועוד עד שזכה לאמיתו של דבר ולהסכמותו של אליהו ז"ל. ולכן נקראת כל החכמה הזאת על שמו של האריז"ל כי חקר והעמיק בעצמו עד שנעשית תורתו ממש, ואעפ"כ הכל מפי אליהו שנתן הסכמתו על כל דבר ודבר.

ולכן אין לחלוק על שום דבר שקבלנו מפי האריז"ל, כיון שאינו משכל אנושי ככל חידוש אחר של אדם פרטי, אלא הכל חידושים מפי אליהו, ואיש מפי איש עד משרע"ה. ובענין תורה לא בשמים היא (עיין ב"מ נט ע"ב) לגבי תורה שנאמרה ע"י נשמת אליהו ז"ל, יש בזה אריכות באחרונים, דיש המחלקים בין אליהו כשהוא מלאך לבין אליהו כשהוא אדם, ולגבי רבינו האריז"ל כתבו הבן איש חי ועוד ספרים שזכה לגילוי אליהו פא"פ בבחי' אדם ממש. ומלבד זאת, רבינו האריז"ל השיג התורה הזאת כבן אדם ואח"כ זכה להסכמה מן השמים. **ע"כ מזה הקדמה הראשונה.**

עוד הקדמה אחרת כתב רח"ו והיא עיקר ההקדמה כדי להכנס לחכמה זאת, ובה אזהרות לעורר על ענייני עבודת השי"ת, שיהיה לימוד הקבלה ע"מ להועיל לעבודתו ית' ולא ע"מ להחכים בחכמה זו בלבד. כי בלימוד פנימיות התורה יש סכנה למי שאינו עוסק בעבו"ה, וכלשון ההקדמה: "שלא יבוא אליו היוק בגופו ונפשו ובכל אשר לו וכו'". ומעם הדבר, כפי שמבאר בעל הבני יששכר, שלימוד זה גורם להחריב כל הקל"י ע"י שהאדם הושב בשמו ית' ובעולמות העליונים, מכניע ומחריב בזה לסמ"א. וכן אי' בשם הגר"א כי הלימוד גם הפשט וגם הסוד הוא הורג בזה לגמרי את הס"מ. וכיון שחושש הס"מ שיחריב אותו, אף הוא מצידו מתגבר ללחום בו ולהחטיאו ומכניסו קצת לסכנה. אך אם עוסק בלימוד הזה עם ריבוי עבודת השי"ת ומתחסד במעשים, כפי שמבאר בהקדמות, מובטח לו שלא יזיק לו ולא יאונה לו כל רע. לכן צריך לקבל ע"ע אותם העניינים הכתובים, שהם בעיקר יגיעה בעבו"ה, רדיפת שלום, קדושה וטהרה עם לימוד הקבלה ולקיימם כפי ערכו.

והנה רבים מאזהרותיו קשים לקיימם בשלמות בדורות אלו, לכן ראוי לעמוד בכל אזהרה על עיקר עניינה ועל עיקר כוונתה כדי שיהיה אפשר אף בדורות אלו לקיים אפס מה מדבריו. ואנו לקצר באנו בביאור עיקרי הדברים, ע"מ לתפוס העיקר ולהניח את מה שאין שייך בימינו, ודי בזה לאנשים כערכנו. ועוד יש לעיין בדברי הסה"ק "סור מרע ועשה טוב" למוהרצ"ה מזידיטשוב, המאריך לבאר דברי ההקדמה הזאת.

אני הכותב משביע בשמו הגדול ית' לכל מי שיפלו הקונטרסים אלו לידו שיקרא הקדמה זאת. מבואר באחרונים כי אין הכוונה "משביע" כפשוטו, כי אי אפשר להשביע את חבירו אם אינו עונה אמן אחריו, אלא הוא כענין חרם.

ואם אותה נפשו לבוא בחדרת החכמה הזאת יקבל עליו לגמור ולקיים. היינו שע"י הלימוד עצמו – "לגמור", יזכה לקיים.

כל מה שאכתוב, ויעיד עליו יוצר בראשית שלא יבוא אליו היוק בגופו ונפשו ובכל אשר לו, ולא לאחרים, תחת רודפו טוב. אי' בסה"ק עה"פ "ועץ חיים תאווה באה"

(משלי יג), שכאשר לומדים קבלה שהיא "עין חיים", יש בזה מעט מן הסכנה, היינו ש"תאווה באה", שאז מתגרה הסט"א ביותר. וטעם הדבר כנ"ל, מאחר שעוסק בלימוד המכניע לסט"א, ולוחם עם הקלי' הסובבות את השושנה העליונה, ועי"ז מקרב את הגאולה, ודאי שהסט"א מצידו לא ינוח ולא ישקוט, אלא אף הוא יתגרה בו מאוד ללחום בו ולהחטיאו, וכמבואר לעיל בהרחבה.

והבא ליטהר ולקרב ראשית הכל יראת ה' להשיג יראת העונש. יראת העונש כוללת גם כפשוטו, יראה מהעונשים שנותן השי"ת, וכוללת גם מה שאינו רוצה לחטוא כדי שלא יהיה נפרד מהשי"ת, וכמ"ש בשל"ה הק'. ולהשיג היראה הוא ע"י שילמד בספרים המדברים ביראת ה'.

כי יראת הרוממות שהוא יראה הפנימית לא ישיגוהו רק מתוך גדלות החכמה. יראת הרוממות גדולה מבחי' היראה הנז'. ומביא רבינו האריז"ל בכוונות חק לישראל, שיראת הרוממות נמשכת מאות י' של שם הוי"ה הק', בחי' חכמה. וע"י שעוסק הרבה בסודות התורה זוכה לאור החכמה, ועי"ז יכול להבין ענין יראת הרוממות. וחכמה הוא בחי' ראייה אותיות יראה, כי ע"י שרואה שהכל אלוקות ומשיג רוממות השי"ת, יכול להגיע ליראת הרוממות.

ועיקר מגמתו בידיעה הזו יהיה לבער קוצים מן הכרם. וכן צריך לכוון בשעת הלימוד, שלא יהיה לשם סתם חכמה ח"ו, אלא כדי לבער הקוצים מהכרם, היינו לבער החיצונים והקלי' מהשכינה הק', בכח הלימוד הזה. וכמו"כ אצל האדם עצמו מועיל לימוד זה לזככו ולקרבו לאביו שבשמים. ואפילו ע"י הקריאה בלבד יועיל לו להגן ולשמור מפני המקטרגים, כמבואר בהרחבה בהקדמות מהר"י צמח (הנדפסת בספר עין חיים לאחר הקדמות רח"ו. ודע, כי בעל התניא והרבה מקובלים מייחסים הקדמה זו להאריז"ל עצמו). וז"ל ההקדמה:

עוד נ"ל כי גילוי חכמה זאת עתה בדורות גרועות הוא כדי שיהיה לו מגן עתה לאחוז בלבב שלם באבינו שבשמים. כי באותן הדורות הרוב היו אנשי מעשה וחסידים, והמעשים טובים היו מצילין אותן מפני המקטרגים. ועתה רחוקים משורש העליון כמו השמרים בתוך החביות, מי יגן עלינו אם לא קריאתנו בחכמה זאת הנפלאה והעמוקה. ובפרט ע"ד שכתב הרב ז"ל שהנסתרות נעשו עתה כמו נגלות. כי בדור הזה מושל הזנות ומלשינות ולה"ר ושנאה שבלב ונתפשטו הקליפות באופן שמתבייש האדם לנחוג דברי חסידות. וה' יגן עלינו וימחול לעוונותינו אבי"ר עכ"ל.

כי לכן נקראים העוסקים בחכמה הזאת מחצדי חקלא. האריז"ל מביא בתחילת האידרא ובעוד מקומות, כי לימוד הקבלה מעורר השפעות טובות בעולם, ע"י שנעשה יחוד בעולמות העליונים להמשיך אורות הגאולה וגילוי אלוקות בעולם. והס"מ לוחם בזה

תמיד מלחמה כבדה מאוד כדי שלא יהיה היחוד ואפילו אם יהיה יחוד, ואם יהיה יחוד שלא יהיה נעשה איזה ולד, ואם יהיה ולד שלא תהיה לידה אמיתית ח"ו. והנה עבודת הצדיקים היא, הן ליחד יחודים לעורר המשכת השפעות טובות וגילוי אלוקות בעולם, והן להלחם בסט"א שלא ימנע מלהמשיך כל ההשפעות והגילויים הללו.

ובודאי שיתעוררו הקל"י נגדו לפתותו ולהחטיאו. לכן יזהר שלא לבוא לידי חטא אפי' שוגג, שלא יהיה להם שייכות בו. ואין כל אדם יכול להזהר בזה שלא יבא אף לידי שוגג. וכן מענו מכבר הפוסקים האחרונים כי בדורות אלו קשה מאוד לבוא למדרגה זו. כמוכא לגבי הא דאי' שצריך להזהר בש"ץ של ימים נוראים שיהיה במדרגה שאינו מגיע אף לשוגג (עיין מ"ב הל' ר"ה סי' תקפ"א ס"ק י' בשם הא"ר), ולפ"ז כמעט שלא יהיה ביהכנ"ס אחד שיכול לקיים התפילה, כי מי יכול להעיד ע"ע שאינו נכשל אף בשוגג. וכן כתב רח"ו עצמו, כי לפי מה שהדורות מתמעטים והולכים כן נעשה עבודת ה' קשה יותר ויותר, ומתרבים הקליפות ביותר. ולכן העיקר הוא שיש להשתדל בדברים אלו כל אדם לפי דרגתו, ואף אם רואה שאין יכול להגיע מיד בתחילה לשלמות דרגתו הראויה, מ"מ כל זמן שמשתדל לבוא לאיזה דרגה נחשב כבר עתה שיש לו שייכות אליה, ויכול כבר לעסוק בפנימיות התורה.

לכן צריך ליזהר מהקלות כי הקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה. לכן צריך לפרוש עצמו מבשר ויין כל ימות השבוע. בדורות אלו קשה להשמר מזה, כדאי ממחרצ"ה מזידיטשוב, כי בימינו הגופים חלשים, וקשה להמנע מאכילת בשר. אלא יסוד הדבר הוא להשמר מתאוות יתרות וריבוי התענוגים. שהרי אף לגבי נגלות התורה אי' בזוה"ק, ובתוס' כתובות (קד ע"א ד"ה לא נהנית) בשם המדרש "עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו, יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו", וצריך להשמר מריבוי תענוגים. וכ"ש הרוצה ללמוד פנימיות התורה, ודאי שצריך להזדכך מתענוגים גשמיים שלא לצורך. אמנם אנשים שמצד שורש נשמתם הינם קרובים יותר לעצבות ומרה שחורה, וצריכים לשמח עצמם בתענוגי העוה"ז, הרי לגביהם אף התענוגים נחשבים עבודת השי"ת. אלא שבאותם ימים שאינם צריכים לזה, ואלו הבריאיים בנפשם היכולים למעט בתענוגים, אם הפצם לזכות לדבקות בהשי"ת ולאור פנימיות התורה, צריכים להתרחק מתענוגי העוה"ז, ועי"ז יזכו להשגה בפנימיות התורה ולאור האלוקות.

ובענין שתיית יין, היו צדיקים שראו מעלה בשתיית יין, אך לדעת רוב תלמידי הבעש"ט, ובפרט מוהר"ן מברסלב והרה"ק מזידיטשוב ומקומרנא, לא ירבה האדם בשתיית יין, אפי' אם מועיל לו לעבודת ה' כגון שמביא לו התעוררות וחיות ע"י השתייה. ואפי' בשבתות וימים טובים, שלא ירבה בשתייה ולא ישתכר, מלבד בפורים שאז הוא מצוות היום.

וצריך הזהרת סור מדע ועשה טוב ובקש שלום.

בקש שלום.

צריך להיות רודף שלום. שורש תורת הקבלה היא בבחי' היסוד, ולכן כל ענייני הקדושה הם תנאים עיקריים ושורשיים שיוכל האדם להשיג השגות בתורת הסוד. והנה רדיפת שלום היא בחי' מידת היסוד באופן של עשה טוב, כשם שקדושת היסוד ועוד קדושות הם בבחי' מידת היסוד באופן של סור מדע. ולכן בקשת שלום, היא הזכות הגדול מכל הזכויות לפתוח לאדם שערי האור של פנימיות התורה המשתרשת בבחי' היסוד.

ולא להקפיד בביתו על דבר קטן וגדול. מדבריו בכאן ובמקומות אחרים מדייקים האחרונים, כי אמנם ענין רדיפת שלום הוא בכל מקום, מ"מ ביתר שאת צריך להקפיד בביתו דייקא. כי מטבע האדם להחשיב רדיפת השלום בעיקר חוץ לביתו, ומה שקרוב אליו יותר אינו מחשיבו לאיסור. והאמת היא שאדרבה, להקפיד בביתו על דבר קטן וגדול מרחק אותו ביותר מהשגה אלוקית.

וכ"ש שלא יכעוס ח"ו וצריך להתרחק בתכלית הריחוק. שיש להתרחק מכל דבר שיש בו היפך מידת הבקש שלום. וביותר ממדת הכעס, שהיא מהמפריעים היותר גדולים להשגה אלוקית. וחמור הכעס עד מאוד, שיכול אדם לעבוד עבודת השי"ת וללמוד תורה ולהתפלל, ואם נופל ח"ו אח"כ בכעס, מפסיד בזה כל השגות האלוקות, ולכן יש להשמר מאוד מהכעס.

ודע, כי נשמת רח"ו היתה משורש קין, ולנשמות אלו נסיונות הכעס קשים מאוד. ולכן מביא במק"א, שאם מעד חלילה והיה לו מעט כעס בליבו, היו אובדים ממנו ההשגות שהיו לו כבר, והיה צריך להתאמץ בקושי גדול כדי להשיבם ולהחזיר להשגה האמיתית.

סור מדע.

(א) ליזהר בכל דקדוקי מצוות ואפי' בדברי חכמים שהם בכלל לא תסור.

(ב) לתקן המעוות קודם שיבוא לעוה"ב. ולשוב בתשובה שלימה על כל המעוות. ובספרים ביארו הכוונה שצריך לעסוק בתיקוני התשובה כגון תעניות וכו'. אמנם תלמידי הבעש"ט ביטלו ענין זה. וכ' הרה"ק ר' צדוק הכהן זצ"ל, שהעיקר הוא שילחם האדם עם היצה"ר, כי עצם המלחמה עם היצה"ר והשמירה מעבירות וכד', זה עצמו מתקן. ובספר התניא אי' שיש ליתן הרבה צדקה. ומוהר"ן מברסלב זי"ע מביא שהעיקר הוא שיהיו מקושרים לצדיקי האמת תלמידי הבעש"ט הק' וזה עצמו מסייע לתקן הכל.

ג) יזהר מהכעס אפי' בשעה שמוכיח את בניו לא יכעוס כלל ועיקר. לעיל כתב לענין כעס השייך לרדיפת השלום, ומוסיף עתה בענין הכעס השייך לתוכחה, שאף בשעה שצריך באמת להוכיח את בניו לא יהיה בכעס הלב, רק לקיום מצות תוכחה.

אי' מהרמח"ל, שכשאדם רואה שאין בניו נוהגים כשורה, ידע שהוא מחמת תערובת הקלי' בנשמתם מלידתם, ועליו לברר הקלי' מהם, ומקבל כח משמים ע"ז. וע"י ההכאה או הגערה בכח הגבורות שבהם, מברר מהם אותם הקלי' ודוחה אותן. לכן צריך שיכוון בשעה שמוכיח את בניו וגוער בהם, שהכל הוא לש"ש כדי לבער מהם הקלי' ושיהיו בניו קדושים וטהורים, וחלילה שיהיה לו כעס הלב אפילו לשם שמים, שאין זה דבר טוב.

ד) גם צריך ליזהר מהגאווה ובפרט בענין הלכה כי גדול כחה והגאווה בזה עון פלילי. ענין הגאווה חמור מאוד ואפי' בנגלות התורה הוא עבירה גדולה ובפרט בחלכה. וכ"ש שבלמוד הקבלה הוא חמור ביותר, כי משתמש חלילה בכתרו של מלך בגאווה, ויש בזה פגם בכל הענין. לכן היו צדיקים גדולים שכשעסקו בחכמת הקבלה הסתירו מאוד הדבר, ולא למדו ברבים, מחשש ענין הגאווה. אמנם בזמננו שאם לא ילמדו לא יבינו כלל, לכן התירו ללמוד ברבים, אך חלילה מללמוד באופן של התנצחות ושל גאווה.

ה) בכל צער שיבוא לו יפשפש במעשיו וישוב אל ה'. שהרי כל היסורים הם רק כדי לעורר לתשובה, לכן מיד כשרואה יסורים באים עליו, צריך לשוב בתשובה.

ו) גם יטבול בעת הצריך לו. שהטבילה היא עיקר גדול. ותלמידי הבעש"ט החזיקו מרבוי הטבילות אף במהרה, אלא שבעת הצריך לו הוא חיוב גמור כדי שיוכל להתפלל. וכן אי' שכת ש"צ טעו בלימוד הקבלה כיון שלמדו בלא טבילה.

ז) גם יקדש עצמו בתשמיש המטה שלא יהנה. ואי' בסה"ק שעיקר המועיל לענין זה הוא ע"י תפלות ובקשות וכוונות קדושות.

ח) שלא יעבור כל לילה ויחשוב בכל לילה מה שעשה ביום ויתודה.

ט) גם ימעט בעסקיו ואם אין לו פרנסה כי אם ע"י משא ומתן וכד' יבין יום ג' ויום ד' מחצי היום ואילך ובכונה שהוא לעבודת קונו. כדאי' כי ג' ימים אחר השבת יש בהם כח משבת שעברה בבחי' נר"נ שהם בחי' מחשבה דיבור ומעשה, יום א' נשמה שהיא בחי' מחשבה, יום ב' רוח בחי' דיבור, יום ג' נפש בחי' מעשה. וכן ג' ימים קודם השבת יש בהם בחי' נר"נ השייכים לשבת הבאה, יום ד' נפש, ה' רוח, ו' נשמה. נמצא לפ"ז, זמן תיקון הנפש והמעשה, הוא בימי ג' וד', לכן ימים אלו מיועדים לעסק הפרנסה.

(י) כל דיבור שאינו של מצוה והכרחי יהיה זהיר ממנו ואפילו דבר מצוה ימנע בשעת התפילה. ובכלל בביהמ"ד יש איסור לדבר. אמנם כיום שגרים ולומדים בביהמ"ד, א"א להקפיד ע"ז, ומ"מ בשעת התפלה, חמור הדיבור מאוד מאוד. וצדיקים אמרו שבאו לעולם צרות רבות ורעות מחמת שלא הקפידו שלא לדבר בשעת התפלה, אע"פ שמעיקר הדין עפ"י נגלה מותר לדבר עד "ברוך שאמר", מ"מ בשעה שהציבור מתפללים אסור לדבר (ועיין בדבריו המבהילים של ר' בעל התניא באגרת הקדש כ"ד מה שכתב מענין זה).

ועשה טוב.

(א) לקום בחצי הלילה ולעשות הסדר בשק ואפר ובכי גדול ובכונה כל אשר יוציא בשפתיו. כוונתו לסדר תיקון חצות. וכיום רוב האנשים ערים ממילא בזמן חצות, ויכול כל א' לומר התיקון. אמנם היו צדיקים גדולים שאחזו שאין אנו יכולים לומר תיקון חצות באופן זה שכתב, בבכי גדול ובכונה. ודעתו של בעל הסולם היא לומר "במחשבה", שזה כ"א יכול וכ"א צריך לעשות. ועוד דאדרבה מעלה יש בזה שחושב מענין ביהמ"ק במחשבה בלבד ואין אדם יודע מזה. ובפרט למש"כ הבן איש חי (רב פעלים או"ח ח"א סימן א) שעיקר עבודת תיקון חצות היא בנקודה הפנימית ושצריך להיות באמת לאמיתו, וכאשר אחרים רואים שאומר התיקון, יתכן שיהיה בזה ח"ו היפך ענין תיקון חצות, ע"י שמגיע לגאווה וישות. ומ"מ כתב הבן איש חי שצריך לומר בדיבור אפילו בלי כוונה פנימית ויש בזה ג"כ תיקון גדול, מעצם הענין שאדם נזכר מביהמ"ק, זה עצמו דבר גדול מאוד. אלא שהרבה בנ"א סבורים שצריך להגיע לשלמות של כל דבר כבר כהר מהיום הראשון, ולכן נמנעים מלעשות כמה וכמה דברים, וגורם מניעות בעניינים שונים. אך באמת יש בדבר זה ענין של לגמור ולקיים כפי שכתב בתחילת דבריו, ולכן בתחילה צריך להגיע לאיזה דרגה שיהיה איכפת לו מביהמ"ק, ואפילו אם לא יהיה בזה אלא משהו, ולאחר זמן יעלה יותר מדרגה לדרגה. ובינתיים יקיים דעת הבן איש חי וליקוטי מוהר"ן (עיין לקו"מ ח"ב ק"א), דהעיקר לומר הפסוקים והמזמורים המיוסדים מהאר"י הק', וזה התיקון הגדול.

ואח"כ יעסוק בתורה כל זמן שיוכל להיות בלי שינה. ובלבד שחצי שעה קודם עלות השחר יתעורר לעסוק בתורה. ברוב מקומות בכתבי האר"י משמע שמעלת ושלמות תיקון חצות היא כאשר מצורף לזה הקימה מחצי שעה קודם עלה"ש לעסוק בתורה. אמנם דעת הרה"ק ממונקאטש ועוד צדיקים, שאין כ"ז מעכב, אלא העיקר הוא תיקון חצות, ולהקפיד אח"כ על זמן ק"ש ותפלה. ואכן בשער הכוונות משמע מלשון הרב ג"כ כן, דאי' התם שאפילו כאשר האר"י הק' היה קם בלילה והחליט להשאר ער עד הבוקר היה מחמיר לומר כל ברכות השחר, ומשמע מדבריו שלא היה קם בתמידות בעלה"ש. ויש ליישב דבריו, דהכא ובעוד מקומות משמע שהסכים האר"י שיש להתעורר חצי שעה קודם עלה"ש.

זמן חצות הלילה, לשי' הרש"ש, י"ב שעות שוות אחר חצות היום. ושי' מוהר"ן מברסלב (לקו"מ ח"א קמט) והמג"א (או"ח סימן ס"א ד), ו' שעות אחר תחילת הלילה. וזמן תיקון חצות, למוהר"ן עד ב' שעות לאחר חצות הלילה בלבד. אמנם לדעת המקובלים אפשר לומר תיקון חצות מחצות הלילה ועד עלות השחר, ויש בזה דעות אם עד עלה"ש ממש או עד חצי שעה קודם עלה"ש, ויש הסוברים שאפשר אפילו עד הנץ החמה.

והכלל בכל זה הוא, דרחמנא ליבא בעי. וכן הוא הכלל שיש בכל דבר פנימיות וחיצוניות. ובחיצוניות, בענין ההלכה, אין לשנות אף במשהו מדברי השו"ע מכל סימן ומכל ס"ק, אך בפנימיות התורה בכל ענייני קבלה, רחמנא ליבא בעי, וכמה שעושה יותר באמת ומעומק הלב, כך יותר חשוב הוא אצל השי"ת. ולכן במקום דאי' מנחגי האריז"ל, אין עיכובא לעשות בדיוק כדבריו, והעיקר הוא לקיים הענין ותוכן הדברים. וכן רוב תלמידי הבעש"ט לא הקפידו לדייק ולעשות כדברי האריז"ל ממש, אלא כענין ותכלית כוונתו.

ב) ילך לבית הכנסת קודם עלות השחר קודם חיוב טלית ותפילין להזהר שיהיה מעשרה ראשונים.

ג) קודם שיכנס ישים אל ליבו מצות עשה ואהבת לרעך כמוך ואח"כ יכנס.

ד) להשלים רמז צדיק בכל יום שהוא צ' אמנים ד' קדושות י' קדשים ק' ברכות. ובזה נקרא "צדיק".

ה) שלא להסיח דעתו מהתפילין בעת התפילה זולת בעת העמידה ועסק התורה. ועמדו ע"ז, כיצד אפשר שלא להסיח דעת משך כל התפלה. וי"א מאחר ורוב התפלה היא מזמורי תהלים ופרקי הללוי-ה, עיקר כוונתו היא לברכות ק"ש, יוצר אור וכו'. אמנם בזמננו קשה מאוד שלא להסיח דעת אף ביוצר אור בלבד, ובכן איש חי הביא עצה לזה, לאחוז בתש"י בשעת אמירת יוצר אור. אך עכ"ז עדיין קשה מאוד שלא להסיח דעתו. לכן העיקר הוא שעכ"פ לא ישיח דברים בטלים בתפילין.

ו) צריך שיהיה עוסק בתורה מעוטף בטלית ותפילין. קודם התפלה או לאחריה, ויש בסגולת הדבר להביא השגה לאדם.

ז) לכוין בתפילה הכוונות כמ"ש בע"ה. לדברי המקובלים הספרדים, ענין זה הוא לעיכובא, שיקבל ע"ע לכוון הכוונות, שאל"כ הרי לומד שלא ע"מ לעשות אלא לשם חכמה בעלמא. אמנם בס' דעת תורה אי' שאי"ז מעכב, דלאו כל מוחא סביל דא, ויש מי שאם ירצה לכוון יקח לו התפלה כל היום כולו. ומוהר"ן מברסלב ג"כ מביא שיוכל לעכב מלימוד התורה ומדביקות בהשי"ת. ואי' מהרי"א מזידיטשוב זצ"ל שהעיקר הוא לכוון ענין

מסירות נפש, שזה עיקר הכוונות. ואמנם לימוד הכוונות מעורר למסי"נ, ובהמשך הזמן יזכה שיעורו הכוונות אצלו דבקות, (ומ"ש מג"א שהר"ש מקינון לאחר שלמד כל הכוונות התפלל בפשיטות בקמן בן יומו, ביארו המקובלים דהיינו שהתפלל בפשיטות גמורה עם הכוונות, ובודאי לא הניח מלכוון הכוונות).

ח) שישים תמיד נגד עיניו שם בן ד' אותיות הוי"ה ויודעזע ממנו כמ"ש שויתי ה' לנגדי תמיד. היינו שיהיה לו פחד משם הוי"ה. והעיקר בכל זה הוא לחשוב הדבקות בהש"ת, ע"י שם הק' הוי"ה. ובמ"כ מביא לחשוב שם הוי"ה בניקוד יְרָאָה. אמנם אי' ממוהר"ן כי כל אלו העניינים אינם עיקר אלא אצל מי שאחוז במדרגה זו. ומי שאינו בן, העיקר אצלו לעורר דבקות בה' ויראת ה'.

ט) שיכון בכל הברכות בפרט בברכת הנהנין. לדעת המקובלים כוונתו לכוונות האר"י. אך מי שאינו בדרגה זו ואין יודע הכוונות, צריך עכ"פ לכוון פירוש המילות. ותוכן הענין הוא, שלדעת האר"י הק', רוב קדושת האדם תלויה באופן אכילתו. ועיקר תיקון האכילה ובירור המאכלים לסלק הקלי' המונחים בהם נעשה ע"י ברכות הנהנין, ע"י שמברך ברכה ראשונה וברכה אחרונה כראוי. ואע"פ שחלק התיקון נעשה ע"י כוונת האכילה עצמה, מ"מ עיקר התיקון והבירור נעשה ע"י הברכות.

ולכן אף מי שלא הגיע לכוונות הברכות וכוונות האכילה, לכל הפחות ראוי שיכוון מאוד בפירוש המילות בכל ברכות הנהנין. וכ"מ בזה"ק, שכתב שאפילו יאכל אדם כל המעדנים שבעולם בלא שום כוונה נכונה, מ"מ אם כוון בברכה מ"ז כראוי, כבר נעשה איזה תיקון עי"ז, ומשמע שהעיקר תלוי בברכה ראשונה ואחרונה. ומ"מ מובן בפשטות שיש גם להשתדל לכוון בשעת האכילה איזה כוונה לשם שמים, ויותר גבוה מזה אם יכול לכוון כוונת האר"י הק'.

צריך שיהיה עמל בתורה פרד"ס. י"מ כוונתו, שיש ללמוד קודם התורה בפשיטות, ואח"כ בדרך הדרוש כדרך האלשיך הק' וכדו', ואח"כ בדרך הרמז הקרוב לסוד, כמו הספה"ק אוהב ישראל וכיו"ב, והסוד הוא עמקות התורה היא תורת הקבלה, וצריך לכל מדרגות הלימוד. וי"מ בזה באופנים אחרים.

שנאמר או יחזיק במעוזי. מעוזי הוא נגלות התורה.

ואל יחשוב שיגלו לו רזי התורה בהיותו ריק כדכתיב יהב חכמתא לחכימין. לחכמים בנגלות התורה, נותן השי"ת חכמת פנימיות התורה. ואי' מהרה"ק רצ"ה והרה"ק ר' אייזיק מזידיטשוב, שצריך עכ"פ ללמוד נגלות התורה בכל יום, ואין די בלימוד פנימיות התורה. בפרט אם לא מילא כרסו עדיין מש"ס ופוסקים, ודאי יש לו עכ"פ למלאות כרסו עתה בכל יום. ואי' בשם בעל הישמח משה, שכשם שצריך הסופר לקדש את השם

במה שאומר בשעת כתיבתו "הריני כותב לשם קדושת ס"ת", ובזה תליא קדושת הס"ת, כמו"כ במה שהאדם לומד נגלות התורה, מקבל עי"ז קדושה שיוכל ללמוד אח"כ פנימיות התורה.

וצריך ליזהר שלא יוציא בשפתיו בחכמה זו מה שלא שמע מאדם שראוי לסמוך עליו וכאזהרת רשב"י וחבריו. במבט האדם, ובפרט מי שדרכו לעיין בלימודו, כשמתחיל ללמוד יש לו חידושים מעצמו. ואע"פ שודאי מותר לחדש אף בפנימיות התורה, מ"מ צריך שיהיה נכון עפ"י כללי סודות התורה. ולכן כ"ז שלא השיג במקומות אחרים, אין יכול לחדש מהלכים, אלא ללמוד פירוש הפשוט במקומו, או חידושים מיניה וביה. וכאזהרת רשב"י וחבריו, שלא יחדשו דברים חדשים.

השגת החכמה. תנאי הראשון צריך למעט דבורו ולשתוק כל מה שיוכל כדי שלא להוציא שיחה בטלה כמאמר רז"ל סיג לחכמה שתיקה. אי מתלמידי הבעש"ט הק', בשם המכילתא דכשם שנגעים טמאים באים על עוון לשה"ר ודיבורים אסורים, כך נגעים טהורים באים על דיבורים שהיו צריכים להאמר ולא נאמרו, ולכן אע"פ שהזהיר האר"י הק' כל כך מדברים בטלים, מ"מ בדורות אלו שיש צורך גדול לחזק זה את זה, והרבה צריכים לזה, ישנו חיוב שלא לשתוק מלומר דברי חיזוק זה לזה כשם שיש איסור לדבר דברים בטלים. ולכן הרוצה להגיע לקדושה ונזהר מלדבר דברים בטלים, אם משום כך מונע עצמו מלחזק למי שצריך, אין לך דברים בטלים גדולים מזה, שהרי כל היסוד הוא לעשות רצון הבורא, וכעת רצון הבורא הוא, שידבר.

ובל דבר מד' האר"י הק' צריך לעשות בדעת, ועיקר הסוד בלימוד הקבלה הוא ענין הדעת והמשקל, וצריך לשקול כל מעשיו, וליזהר בכל פעם שלא יפגום בבחי' אחרת. ולעולם כאשר נוהג שלא כמנהג רוב בנ"א, צריך לעשות ברוב שכל וחכמה. ואמנם ענין השתיקה הוא גדול מאוד וסיג ופתח הגדול ביותר לחכמה, וכד' האר"י ז"ל, מ"מ צריך להיות באופן המקובל.

גם תנאי אחר על כל דבר תורה שלא תבינהו תבכה עליו כל מה שתוכל. ודאי שאין כל אדם יכול לבכות מיד, ועיקר הענין הוא, שצריך להתפלל להשי"ת ברחמים שיזכה לחבין ולא יהיה דבר המונע מכך. ובכלל כאשר לומדים פנימיות התורה יש להתפלל ע"ז, כמובא לעיל בשם מהר"י צמח, שבתחילת הלימוד אין האדם משיג מה תועלת מביא לו הלימוד הזה, ואך אם יתמיד בלימוד יזכה בהמשך הזמן לפתיחת העיניים ולראות האור הגדול המונח בו ורוב התועלת והדבקות שזוכה דווקא ע"י לימוד זה. ע"כ יש להרבות בתפילה לזכות להארה זאת ולפתיחת העיניים.

גם עלית הנשמה בלילה לעולם העליון שלא תשוט בהבלי העולם תלוי שישן בבכיה. גם בענין זה אי' בספרים שאינו כפשוטו, שכמעט אין בכיה שאינה של עצבות, ושינה מתוך עצבות אין היא דבר טוב ואפילו מזיק. אלא הכונה לבכיה של שמחה, או שאחר בכיתו ילמד ואח"כ יישן מתוך שמחה.

ומדת עצבות מגונה עד מאוד ובפרט להשיג חכמה והשגה אין לך דבר מונע השגה יותר מזה. כי העיקר הוא שמחה (ועיין בלקו"מ רבות מענין השמחה).

גם בענין השגת האדם אין לך דבר שמועיל כמו הטהרה והטבילה שיהיה האדם טהור בכל עת. ממה שחוזר שנית על דבריו בענין הטבילה, יש המוכיחים, כי כוונתו לטבילה במהרה, לומר שענין גדול הוא להשגה למבול אפי' במהרה. וכן אי' בשם צדיקים להוכיח מטבילת הכהנים שטבלו כמה וכמה פעמים, וכן מענין הטבילה לשם תשובה (כדאי' במג"א בשם מהרי"ל), שהטבילה מועילה בכל זמן. אמנם מלשונו לא משמע כ"כ, שכתב שיהיה האדם טהור בכל עת. ובכתאר"י אין לענין זה דטבילה מתוך טהרה אלא מקור א' בלבד, והוא בשבחי רח"ו, אך בשאר מקומות לא נמצא מזה. אמנם תלמידי הבעש"ט מדברים הרבה מזה.

ומורי זלה"ה עם היות שהיה לו חולי השבר שהקור מזיק לו עכ"ז לא היה מונע מלטבול בכל עת.

עוד הקדמה אחרת מרח"ו ז"ל

לבל יפול לב האדם בהתעסקו בחכמה זאת, כמ"ש כל מאן דעייל ולא נפק טב ליה דלא אברי. פשטי הדברים, שהנכנס בחכמה זאת צריך שידע ליכנס וידע לצאת. עיקר כוונתו היא, שידע שאין אדם יכול להשיג פנימיות התורה בעמקות הראויה מיד. ובפרט מי שדרכו שכאשר אינו משיג איזה דבר בבירור גורם אצלו איזה זלזול בלימוד, צריך לידע שפנימיות התורה הוא דבר קדוש מאוד. אלא ידע נאמנה כי אין החסרון מצד החכמה חלילה, ואין לו ללעוג או להביט באיזה זלזול ח"ו, אלא יתלה החסרון בו ויבטל עצמו. שאם לא כן, יש בזה חילול החכמה וחילול ה' ח"ו, כי פנימיות התורה היא כתרו של מלך, וודאי אין מכניסים כל אדם להשיג מיד בכתר המלך. ואפילו אם לומד דברי החכמה, אעפ"כ אין מוכרח שיכניסוהו להשיג האור האמיתי. ורק אותם שיודעים שאף כאשר אינם משיגים אינם חשים זלזול כלפי הדברים, יכולים לזכות ולהשיג. ובלא"ה אין יכולים כלל ללמוד קבלה. וכן אם אינו מרגיש התעלות מלימוד זה, אל יפול לבבו, שאין מוכרח להרגיש מיד התעלות.

אמנם מי שרוצה לכנס ולא ידע לצאת וכמעשה דד' שנכנסו לפרדס שר"ע א' מהם שידע ליכנס וידע לצאת כי הכיר והשיג הדבר על בוריו. אמנם אחרים נכנסו ולא השיגו ולא ידעו לצאת מתוך החקירה הזאת בשלום, ולזה כפר אלישע אחר. כוונתו בעומק הדברים בדרגות גבוהות בפנימיות, ישנם סודות שאפי' המעמיקים בסודות התורה באמת לאמיתתה והם בעלי מדרגה גבוהה, אינם יכולים להבין, ואם מחמת זה נגרם לו לזלזל במצוות התורה זהו מ"ש ח"ו אצל אלישע אחר.

והנה בסבא פ' משפטים אמר בר יוחאי לעייל וליפוק וכו', לכן אסור לעסוק בחכמה הזאת אם לא שכבר נכנס בחקירות ויצא בשלום, ולא נשאר בתוכו מבוכות וספקות. ונלע"ד שאין הכוונה כפשוטו, שא"כ לא ימצא בדור הזה כמו רשב"י שיבאר לו ספקותיו. לכן לענ"ד שגם אם האדם מובטח שאעפ"י שיראה לו כמה ספיקות ודברים תמוהים יאמר בלבו רק מחסרון שכלי אני לא משיג, ולא שח"ו בדבר עצמו יש פקפוק. והעיקר שלעולם לא יבזה החכמה עצמה, ויהיה לו הפחד האמיתי והיראה והאהבה, ויכיר גדולת וקדושת הדברים שהם קודש קדשים, ושא"א להבין מיד כל עומק הדברים אפי' לאחר ריבוי הלימוד, ושם אינו משיג הוא לא מחמת קטנות הדברים אלא מתוך גדלותם.

לזה האיש מצוה ללמוד עמו, שמתוך כך מתוך שלא לשמה בא לשמה, ואין אסור אלא למי שאין לו כח לעמוד בהיכל המלך ויבא לידי כפירה ח"ו, וזה בחשבון כי הוא חכם גדול ואין העדר מצדו, עכ"ל. יש מאוד להעמיק להבין על מה יסובבו אזהרותיו, דאין כוונתו על הלימוד הפשוט. והעיקר לבל יחשוב האדם שמצד רוב גדלותו היה ראוי שיבין וישיג הכל, ועי"ז יבוא ח"ו לבזות זאת החכמה.

וה' הטוב יצליח דרכינו בתורה בדרך צדיקי האמת, לגלות רזיה וללכת בטח למען לא נבוש ולא נכלם לעולם ועד.

